

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Viljandi maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva maastikukaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda ning korrigeeritakse kaitseala välispiiri.

Viljandi maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) asub Viljandi maakonnas Viljandi linnas ja Viljandi vallas Vardja külas.

Viljandi maastikukaitseala territoorium on olnud kaitse all alates aastast 1964, kui Viljandi Rajooni RSN Täitevkomitee 17. jaanuari 1964. a otsusega nr 1 „Looduskaitsest Viljandi rajoonis” võeti kaitse alla maastiku üksikelement (Viljandi ürgorg), mis reorganiseeriti Viljandi Maakonnavalitsuse 21. augusti 1990. a määrusega nr 296 „Loodushoiust Viljandi maakonnas” kohaliku tähtsusega Viljandi ürgoru maastikukaitsealaks. Viljandi maastikukaitseala moodustati Viljandi Maakonnavalitsuse 9. novembri 1992. a määrusega nr 413 „Looduskaitse korraldus Viljandi maakonnas” Loodi maakondliku tähtsusega looduspargi osana. Viljandi maastikukaitseala välispiir ja kehtiv kaitse-eeskiri on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 17. juuni 1997. a määrusega nr 121.

Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 alusel arvati Viljandi maastikukaitsealal asuv Viljandi järv aastal 2004 Natura loodusalaks (Viljandi loodusala), et kaitsta elupaigatüüpi rohketoitelised järved (3150) ning liikide harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*) ja saarmas (*Lutra lutra*) isendite elupaiku.

Vastavalt LKS § 91 lõikele 1 kehtib enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitsekord seni, kuni kehtestatakse looduskaitseaduse alusel uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse LKS § 13 lõike 1 alusel olemasoleva kaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Kaitse-eeskirja uuendamine on vajalik, et viia kaitsekord kooskõlla kehtivate õigusaktidega ning viia kaitseala piirijoon vastavusse uuenenud kaardimaterjaliga. Muudatuse on tinginud vajadus tagada nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüübi looduslikult rohketoitelised järved kaitse. Kaitseala hõlmab täielikult Natura võrgustikku kuuluva Viljandi loodusala.

Täpsustusena lisatakse kaitse-eesmärgiks peale maastiku ka looduse mitmekesisuse kaitse. Võrreldes varasemaga lisanduvad kaitseala kaitse eesmärkideks III kaitsekategooria kaitsealuse kalaliigi hingu elupaikade kaitse ning loodusalale seatud eesmärkidest saarma elupaikade kaitse. Viljandi maastikukaitseala koosseisu jääb Viljandi lossipark ning kaks kaitsealust üksikobjekti: Sammuli rahn ja Viljandi lossimägede paljand.

Viljandi maastikukaitseala on Viljandi linnarahva ja piirkonna inimeste oluline puhke- ja sportimiskoht. Seepärast rõhutatakse kaitse-eesmärkide sõnastuses vajadust aidata kaasa

säästva puhkemajanduse ja elukeskkonna arengule ning tasakaalustatud keskkonnakasutusele.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Meelis Suurkask (tel 516 4997, e-post meelis.suurkask@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust, looduskaitseeadusele vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Eleri Laidma (tel 5304 7558, e-post eleri.laidma@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Reelika Metshein (tel 5697 7994, e-post reelika.metshein@keskkonnaamet.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee). Keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala eesmärk on kaitsta ja tutvustada Sakala kõrgustiku Viljandi ürgoru iseloomulikku maastikku ja looduse mitmekesisust, aidata kaasa säästva puhkemajanduse ja elukeskkonna arengule ning tasakaalustatud keskkonnakasutusele; kaitsta elupaigatüüpi, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas, see elupaigatüüp on looduslikult rohketoitelised järved (3150); kaitsta järgmiste nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II lisas nimetatud liikide elupaiku: saarmas (*Lutra lutra*), vingerjas (*Misgurnus fossilis*) ja hink (*Cobitis taenia*); kaitsta ja säilitada Viljandi lossiparki ja kaitsealale jäävaid kaitstava looduse üksikobjekte.

Vastavalt LKS §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Kaitseala kaitse all olemise eeldus on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus ja haruldus.

Väärtuste kirjeldus ja ohutegurid

Looduse mitmekesisus ja elupaigad

Kaitseala eesmärk on tagada väärtusliku maastiku ja elupaikade kaitse. Kaitseala tuumiku moodustavad Tännasilma-Viljandi-Raudna orustiku keskosa ja selles asuv Viljandi järv.

Elupaigad

Viljandi maastikukaitsealal on kõrge looduskaitse väärtusega maismaa elupaiku 122,5 ha-l. Koos Viljandi järvega on elustiku mitmekesisuse poolest väärtuslikke elupaiku ca 277 ha, mis moodustab 76% kaitseala pindalast. Viljandi maastikukaitseala puhul on seega tegemist esindusliku alaga, mis väärrib kaitset. Viljandi maastikukaitsealal asub kaheksa maismaa elupaika. Need on aruniidud, niiskuslembesed kõrgrohustud, lamminiidud, liigirikkad madalsood, laanemetsad, salumets, sürjamets ja soovikumetsad.

Lisaks eespool nimetatud väärtustele kasvab Viljandi maastikukaitsealal 387 liiki soontaimi, millest 10 on kaitsealused liigid. Viljandi järves kasvab haruldane vetikas järvepall, mille suuremad kogumid asuvad Viljandi järve ujumisrannast Mädalepiku poole. Maastikukaitsealal elab 102 linnuliiki, nendest 18 on kaitsealused liigid.

Viljandi maastikukaitsealal on registreeritud kokku üheksa nahkhiireliiki. Nahkhiireliikidest kõige levinum on põhja-nahkhiir, kellele järgneb arvukuselt tiigilendlane ja veelendlane. Viljandi lossipargis lendavad ringi põhiliselt põhja-nahkhiired. Rohkesti lendab eri liigist nahkhiiri Viljandi järve kohal. Palju nahkhiiri lendab Viljandi järve Huntaugu-äärses salumetsas, kus on suured, võimsad puud ning puude all teeradade koridorid. Suurepärase käsitiivaliste elupaik on vana salumets järve Viiratsi-poolsel kaldal. Järve hämaramas osas, metsa varjus, lendab järve kohal arvukalt tiigilendlasi. Suhteliselt arvukalt on veel põhja-nahkhiirt ja pargi-nahkhiirt.

Elupaigatüüp looduslikult rohketoitelised järved (3150)

Eestis hõlmab see elupaigatüüp keskmiselt kalgiveelisi rohketoitelisi järvi moreenmaastike nõgudes. Järved on liigirikkad ja mõõduka biomassiga. Need on Eesti parimad kalajärved.

Viljandi järv on tüüpiline pikk ja kitsas orujärv, mille telg kulgeb kirde-edela suunas, kaldajoon on vähe liigestunud. Järve kõrgus merepinnast on 41,9 m. Järve pikkus on 4,6 km, laius kuni 400 m, pindala 155 ha (vektorkaardi andmel 160,6 ha). Suurim sügavus on 11 m. Järv jaotub kaheks keskosas asetseva nn Kitsaskaela kohalt, kusjuures järve laius on seal 200 m. Kaldad koosnevad moreensetest moodustistest, osalt devoni liivakivist. Need on kõrged, veepinnast kuni 30 m. Veekogu süveneb järsult.

Vingerjas (*Misgurnus fossilis*)

Vingerjas on Eestis III kaitsekategooria liik, kes on kantud Eestis punasesse nimekirja määratlemata liigina. Vingerjas on kantud EL loodusdirektiivi II lisasse. Vingerjas on seatud Viljandi loodusala kaitse-eesmärgiks, kelle elupaiku looduslalal kaitstakse. Vingerjas on põhjaeluvuvisiga kala, kes elab jõgede vaikse veega osades ning mudastes ja soistes järvedes. Vingerjat ohustab elupaikade hävitamine maaparandus- ja kuivendustööde käigus ning veetaseme muutumine järvedes.

Vingerja leidumist Viljandi järves ei ole õnnestunud tõestada. Vingerjas ei ole sattunud harrastuskalameeste kätte ning järvel tehtud uuringute käigus ei ole õnnestunud vingerjat tabada. Aastatel 2017 ja 2018 tehtud Viljandi järve kalastiku uuringus, kus püüti tuvastada vingerja olemasolu, seda liiki ei leitud. Samas on Viljandi järv vingerjale sobilik elupaik, eriti järve lõuna- ja põhjaosa mätastunud ja mudastunud alad. Vingerja elupaikade kaitse on seatud Viljandi loodusala kaitse-eesmärgiks. Loodusala kaitse-eesmärgist lähtudes seatakse vingerja elupaikade kaitse ka Viljandi maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks.

Harilik hink (*Cobitis taenia*)

Hink on Eestis III kaitsekategooria liik, kes on kantud Eestis punasesse nimekirja määratlemata liigina. Hink on kantud EL loodusdirektiivi II lisasse. Hink ei ole seatud Viljandi loodusala kaitse-eesmärgiks, kelle elupaiku looduslalal kaitstakse. Eestis on hinku leitud vähestest järvedest ja jõgedest, Euroopas on levinud hajusalt Lõuna- ja Kesk-Euroopas. Välimuselt on ta pikliku kehaga, silmad ja suu on väikesed. Põhitoon on kahvatukollane ja kaetud tumepruunide laikudega. Hink elab selgeveelistes veekogudes, liivase või savise põhjaga aladel. Järvedes valib ta elukohaks pigem sisse- ja väljavoolude piirkonna, jõgedes aeglase vooluga sopid ja vanajõgede suudmealad. Hink on öise eluviisiga ja kaevub poolenisti pinnasesse. Toitub taime- ja loomajäänustest. Kuigi ta elab järvedes, jõgedes ja ka rannikumeres, on tema levik Eestis lünklik. Asurkondade tegelik arv on teadmata, sest põhjalikud uuringud tema leviku ja ökoloogia kohta puuduvad. Hinku ohustavad jõgede süvendamine, kraavitamine, veetaseme kõikumised paisutatud jõgedes, järvede veetaseme muutused, tugev reostus ja röövkalade suur arvukus.

Hink tuvastati Viljandi järves 2017. ja 2018. aastal uuringute käigus. Kuna Viljandi järv on hingule sobilik elupaik ning uuringutulemused viitavad sellele, et hingu populatsioon Viljandi järves on suhteliselt arvukas ja elujõuline, siis tehakse ettepanek nimetada hingu elupaikade kaitse Viljandi maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks.

Saarmas (*Lutra lutra*)

Saarmas on imetaja, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus ning on arvatud looduskaitseeaduse alusel vähenevate elupaikade ja väheneva arvukusega liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Eestis elab saarmas kõikjal mandril ning Saaremaal ja Hiiumaal ja Vormsi vetes. Arvukust hinnatakse ligikaudu 2000 isendile. Saarmad on üksikeluviisiga loomad, kes tegutsevad peamiselt videvikus. Saarmas eelistab elada järsukaldaliste jõgede kallastel. Kaldasse uuristab ta uru, mille suue avaneb vee alla. Jõe asemel võib ta elada ka järve kaldal. Saarma arvukus väheneb kogu maailmas. Peamine põhjus on elupaikade kadumine ja reostumine, mistõttu on see liik ja tema elupaigad arvatud kaitsealuseks liigiks. Ohutegurite jätkumisel võib muutuda liik ohustatuks. Saarmas on kantud EL loodusdirektiivi II ja IV lisasse, samuti Berni konventsiooni II lisasse, CITES-i lisasse ja EL CITES-i määruse lisasse. Saarmas on Viljandi loodusala kaitse-eesmärgiks. Saarmas elab Viljandi järvest algava Raudna jõe kallastel ja käib vahetevahel järves toitumas.

Kollane käoking (*Aconitum lasiostomum*)

Kollane käoking on taim, mis on Eesti punase nimestiku järgi äärmiselt ohustatud seisus ning on arvatud looduskaitseeaduse alusel Eestis väga haruldase, väga piiratud alal leiduva ja väikese arvukusega liigina I kategooria kaitsealuste liikide hulka.

Kollane käoking on mitmeaastane suvehaljaste maapealsete osadega ühekojaline kõrgekasvuline (1,5–2 m) rohttaim. Kasvab niisketel metsaservadel, võsastikes ja salumetsades. Peamised ohutegurid on kasvukoha võsastumine ja kõrgekasvuliste heintaimede (angervaks, päideroog jt) konkurents ning kasvukoha hävimine inimtegevuse tulemusena. Viljandi maastikukaitsealal asub (asus) Eesti ainuke kollase käokinga kasvukoht.

Kasvukoht on muutunud ebasobivaks, mille on põhjustanud tugevad häiringud 1980-ndate lõpus ja 1990-ndate alguses ning niidu hilisem võsastumine. Liigi arvukus on järk-järgult vähenenud alates 1994. aastast, kui tehti esimest korda seiret. Viimati leiti liiki 2009. aastal. Aastatel 2014, 2015 ja 2016 seirete käigus liiki ei leitud (Kattai, K. 2016. Eesti riikliku keskkonnaseire kaitstavate soontaimede seire 2016. a aruanne). Ka Keskkonnaameti välitöödel

2017, 2018 ja 2020 aastal liiki ei leitud. Kuna kollase käokinga isendeid pole kasvukohal õnnestunud leida peaaegu kümme aastat, mistõttu ei seata kollase käokinga kasvukoha kaitset enam Viljandi maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks.

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Viljandi maastikukaitseala koosseisus kuulub Viljandi loodusala (Viljandi loodusala, EE0080514) üleeuroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on Euroopa Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse. Kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüübi looduslikult rohketoitelised järved (3150) kaitse on ühtlasi Eesti riigi rahvusvaheline kohustus.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Viljandi maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende liikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende liikide kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused, mille kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise alaga. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel sisustatakse kaitsealuste liikide kaitset (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal. Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Teadaolevatest II ja III kaitsekategooria liikidest, mida ei ole loetletud kaitseala kaitse-eesmärgina, elavad keskkonnaregistri andmetel kaitsealal järgmised kaitsealused liigid: põhjanahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), veelendlane (*Myotis daubentonii*), suurvidevlane (*Nyctalus noctula*), pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*), suurkõrv (*Plecotus auritus*), valgeselg-kirjurähn, (*Dendrocopos leucotos*), mustviires (*Chlidonias niger*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), tamme-kirjurähn (*Dendrocopos medius*), väänkael (*Jynx torquilla*), hallpea-rähn (*Picus canus*) ning taimeliikidest kasvavad vahelmine lõokannus (*Corydalis intermedia*), laialehine neiuvaip (*Epipactis helleborine*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), suur käopõll, (*Listera ovata*) ja ahtalehine ängelhein (*Thalictrum lucidum*).

Ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus

Viljandi ürgoru maastik

Sakala kõrgustik on valdavalt tasase pinnamoega, mida on ürgsed jõed liigestanud lavadeks. Orustikest on suurim Tănassilma-Viljandi-Raudna, mille keskosas asub 4,6 km pikkune Viljandi järv. Viljandi järve kohal nimetatakse orgu ka Viljandi ürgoruks. Viljandi Lossimägede kohal on org umbes 40 m sügav ja ligi 800 m laiune. Lääne poolt piirab ordulinnuse varemeid Valuoja org. (Lossimäed on osaliselt inimese kujundatud Valuoja oru suudmes asuvad glatsiofluviaalse tekkega künkad.) Viljandi järve põhjatipus suubub ürgorgu Uueveski org. Viljandi ürgoru lõunapoolsetelt nõlvadelt väljub rohkesti allikaid, kohati on tekkinud allikasood. Ürgorgu suubuvad lühikesed sälkorud, mis on enamasti väga kivise põhjaga. Ürgoru läänepoolne osa on lamedam ja madalam, põhja poole liikudes lähevad ürgoru kaldad kõrgemaks ja järsemaks (Arold, I. 2005. Eesti maastikud).

Viljandi maakonna teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused väärtuslikud maastikud” alusel on Viljandi maastikukaitseala osa teemaplaneeringukohasest väärtuslikust maastikust (I klass, võimalik riikliku tähtsusega maastik) nr 5 – Viljandi linn, järv ja lähim ümbrus.

Maastik on inimese poolt tajutav, looduslike ja/või inimtekkeliste tegurite toimel ning vastasmõjul kujunenud iseloomulik ala. See definitsioon peegeldab mõtet, et maastik areneb ajas vastavalt looduses ja inimühiskonnas toimuvatele protsessidele. Maastik on tervik, mille looduslike ja kultuurilisi osi tuleb vaadelda koos. Pärandmaastikuks peetakse mingi piirkonna jaoks iseloomulikku maastikku, mis on tekkinud inimese ja looduse kaua kestnud ühistegevusel. Pärandkultuurimaastik on keskkond, mille on ühiselt kujundanud elutu ja elusloodus, hõlmates pärandkooslusi, kultuuripärandit ning pärimuskultuuri.

Viljandi maastikukaitseala maastik on Sakala kõrgustikule iseloomulik maastik, kus sügavad järsuveerulised orud on lõikunud liivakivist lavamaasse. Ürgoru nõlvadelt avanevad maalilised vaated Viljandi järvele. Maastikuvaadete säilimiseks on oluline säilitada olemasolevat avatud maastiku (niidu elupaigad) ning ka maastikku raamivat ja liigendavat rohelist metsamüüri (laanemetsa, salumetsa ja sürjametsa elupaik).

Viljandi lossimägede paljand

Viljandi lossimägede paljand asub Lossimägede lõunapoolses osas Hariduse tänava lõpus, Valuoja vasakul nõlval, ojust paarisaja meetri kaugusel. Mõõtmel kuulub Lossimägede paljand keskmiste paljandite hulka. Tegemist on Aruküla lademe pruunikaspunase liivakivi alumise osa, Viljandi kihtide paljandumisega. Paljandi sein pikkus on 21,3 m ja maksimaalne kõrgus 6,1 m. Keset paljandit asub püstsuunaline lõhe. Paljandi puhul on tegemist linnapilti ilmestava objektiga, mis väärib kaitset.

Sammuli rahn

Sammuli rahn asub Viljandi maastikukaitseala kirdeosas lagedal põllul. Rahn on lapik ümarmügarja pealispinna ja loode poole madalduva laega. Erinevad andmed annavad rahnule natuke erinevad mõõtmed. H. Viidingu 1986. aasta andmetel: 6,8 x 4,0 x 2,5 m; ü = 21,5 m. V. Hangu 1989 andmetel: 6,7 x 4,8 x 2,4 m; ü = 20 m. Ürglooduse raamatu andmetel on rahn peal lõhe ja lohkjas nõgu – Vanapagana magamisase.

Viljandi Lossipark

Viljandi Lossipark asub ürgoru nõlval ja on nime saanud ordulossi varemete järgi. Kui linn

19. sajandi teisel poolel kasvas, tekkis vajadus puhkeala järele. 1863. aastal saadi mõisalt õigus lossimägesid kasutada. Esimeste korrastustöödega alustati aastal 1893. Lossimägede ulatuslikuks pargialaks kujundamise käigus rajati jalutusteed ja esinduslikud puisteed (Filosoofide allee, Kirsimägede ja linnusevärava puisteed). 1925. aastal valmis Varese sild, mis ühendas pargi linnaga. Lossipark on kujunenud Viljandi linna visiitkaardiks ja meeldivaks puhkepiirkonnaks. Lossipargi kaitse tagamiseks tsoneeritakse lossipark eraldi piiranguvööndisse.

Rekreatsiooniala

Viljandi järv ja selle maalilised kaldad on olnud hinnatud puhkemaastik juba 20. sajandi algusaastatest. Viljandi maastikukaitseala keskne eesmärk on aidata kaasa säästva puhkemajanduse ja elukeskkonna arengule ning tasakaalustatud keskkonnakasutusele. Viljandi järv ja sealne loodus on väga sobiv rekreatsioonialaks. Järv, lossipark, metsad, niidud ja vaheldusrikas pinnavorm loovad head eeldused puhkamiseks, mida on alal aastakümneid viljeletud. Viljandi maastikukaitseala rekreatsioonilist väärtust toetab sealse elustiku ja looduse mitmekesisuse kaitse. Viljandi maastikukaitseala kaitsekorralduskava soovitusel on Viljandi järve linnapoolsed maastikukaitseala piirkonnad kavandatud säilitada ja arendada kui puhkemaastikku – kujundada puistuid kui parkmetsa, hoida avatuna niidualad, säilitada ja taastada vaateid järvele ja lossimägedele ning rajada puhkamiseks vajalikku infrastruktuuri. Viljandi järve vastaskalda piirkonda aga hoida võimalikult looduslähedasena. Viljandi järv on hinnatud harrastuskalapüügi järv (üks parimaid Eestis), tunnustatud veespordikeskus (sõudmine, aerutamine). Lauluga „Viljandi paadimees” (muusika Alfreds Vinters, sõnad John Pori, Sergius Lipp) on igavesest ajast igavesti saanud Viljandi tunnuseks paadimees. Kaitseala kaitsekorda püütakse kujundada nii, et saavutada tasakaal puhkemajanduse vajaduste ning kaitseala esteetiliste ja loodusväärtuste vahel.

Legend Viljandi paadimehest

Pikka aega tagasi viis ühel suveõhtul Viljandi paadimees noore tütarlapse üle vee ning armus lootusetult neiu sinistesse silmadesse. Keegi ei tea, mis järvel toimus, kuid teisele kaldale jõudes lehvitas tüdruk paadimehele hüvastijätuks ja lahkus. Paadimees, praeguseks juba vana ja hall, aerutab senini mööda järve, igatsedes taas näha neid kauneid sinisilmi.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Viljandi maastikukaitseala on 1964. aastast kaitse all olnud ala. Kaitsealal on oluline tähtsus piirkonna omapärase maastiku, Viljandi ürgoru ja looduse mitmekesisuse säilimisel ning säästva puhkemajanduse ja tasakaalustatud keskkonnakasutuse edendamisel. Ala on jätkuvalt puhkemajanduslikus kasutuses ning kuna eelmises peatükis mainitud ohutegurid on endiselt aktuaalsed, siis on otstarbekas kaitset jätkata. Ala jätkuv kaitse all hoidmine on oluline loodusdirektiivi elupaigatüübi looduslike rohketoiteliste järvede (3150) ning loodusdirektiivis nimetatud liikide vingerja, hariliku hingu ja saarma elupaikade kaitse-eesmärgil. Peaasjalikult nii ehitustegevuse kui ka raiete ja kaevandamise negatiivse mõju ärahoidmiseks pole tõhusamat viisi kui kaitse jätkamine. Tegemist ei ole uue kaitsealaga, vaid vana kaitsekorraga alale optimaalse kaitsekorra ja looduses jälgitava piiri kehtestamisega.

Lisaks eespool kirjas olevale on Viljandi maastikukaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et Viljandi järv on Natura võrgustikku kuuluv ala. Kaitseala koosseisus asub Viljandi loodusala. Viljandi maastikukaitseala koosseisu jääb Viljandi lossipark ning kaks kaitsealust üksikobjekti: Sammuli rahn ja Viljandi lossimägede paljand.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala tüübiks valiti maastikukaitseala, kuna kaitseala peamine kaitse-eesmärk on omapäraste pinnavormide, maastiku ja järvekoosluse kaitse. Maastikukaitseala on kaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks.

Hoiuala on mõeldud looduslike koosluste ja liikide, mitte maastiku kaitseks, mistõttu ei ole hoiuala sobiv. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme vajaliku piirangu rakendamist (nt ehitamine, metsade majandamine). Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi, mistõttu ei sobi see maastiku kaitseks.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välispiir ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (ojad, teed, mõõdistatud maaüksused). Kui kaitseala piir kulgeb mööda oja kallast, tänavat, pinnasteed või teerada, siis jäävad need objektid kaitsealast välja, välja arvatud juhul, kui kaitseala piir kulgeb mööda Viljandi linna administratiivpiiri. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (möötkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

2020. aasta seisuga on keskkonnaregistri andmetel Viljandi maastikukaitseala pindala 366,8 ha. Pärast välispiiri korrigeerimist on kaitseala pindala 364,5 ha ning see asub 26 erakinnistul (56,2 ha), 28 munitsipaalkinnistul (295,3 ha) ja neljal riigikinnistul (13,0 ha). Kaitseala pindala väheneb 2,3 ha võrra. Pindala vähenemine on tingitud piirijoone kulgemise korrigeerimisest vastavalt looduslikele piiritähistele ja kinnistupiiridele. Viljandi linnavalitsuse ettepanekul arvatakse kaitsealast välja 7 kinnistut. Suuremaid piirimuudatusi on neli.

Esiteks, kaitsealast arvatakse välja Sammuli puhkeküla õuealal olev tiik. Puhkeküla tiiki kasutavad puhkeküla külastajad. Seal on paadisillad ja ujumiskoht. Tiik on Viljandi järvega ühendatud kanali kaudu. Sammuli puhkeküla tiik jääb puhkeküla õuealale ja on eravalduses. Puhkeküla tiigi väljaarvamine kaitseala koosseisust ei ohusta kaitseala kaitseväärtusi. Puhkeküla tiik ei ole arvatud Viljandi loodusala koosseisu, nii et Sammuli puhkeküla tiigi väljaarvamine kaitseala koosseisust ei muuda loodusala piiri.

Teiseks suuremaks piirimuudatuseks on kaitsealaga liidetav Huntaugu nõlv. Olemasoleval piiril puudub looduses selgelt tuvastatav orientiir. Piirimuudatuse tulemusena on kaitseala piir selgesti tuvastatav ja kaitseala piir kulgeb Huntaugu nõlva ülaosas mööda jalgteed. Piirimuudatusega jääb Huntaugu orund tervikuna kaitseala koosseisu.

Kolmas piirimuudatus tehti kaitseala Orikapoolses osas, kus kaitseala välispiiri korrigeeriti nii, et kaitseala välispiir kulgeks maantee kõrval oleva pinnastee (kergliiklustee) kaitsealapoolses servas.

Neljas piirimuudatus tehti Hariduse tänava piirkonnas, kus Viljandi linnavalitsuse ettepanekul arvati kaitseala koosseisust välja nn. Nahavabriku piirkonna erakinnistud. Tegemist on endise nahavabriku territooriumiga, kus kaitseväärtused puuduvad. Enne välispiiri korrigeerimist kulges kaitseala piir mööda tänavajoont, nüüd mööda kinnistupiire.

Kaitseala välispiir kulgeb Uueveski oja suudmest vastuvoolu mööda oja vasakkallast kuni Tartu tänava katastriüksuse (89701:001:0166) piirini, sealt edasi mööda maantee katastriüksuse piiri kuni kergliiklusteeni ja sealt edasi mööda kergliiklustee serva kuni Viljandi linna piirini. Edasi kulgeb piir mööda Viljandi linna piiri kuni Sammuli puhkeküla (89721:001:0003) kinnistuni, kus piir kulgeb mööda Sammuli puhkeküla kinnistu piiri kuni kruusateeni. Edasi kulgeb piir mööda kruusatee serva kuni 53 Laidu tee katastriüksuseni (89201:004:1520) ning edasi lääne poole mööda 53 Laidu tee katastriüksuse serva kuni 49 Imavere-Viljandi-Karksi-Nuia tee (89901:001:0722) katastriüksusel paikneva pinnasteeni, sealt edasi põhja poole mööda pinnaste serva kuni pinnaste pööranguni, kus kaitseala välispiir kulgeb edasi mööda Riia maantee T1 (89720:002:0074) katastriüksuse serva kuni Riia maantee-Järveotsa parkla teeni. Sealt mööda Riia maantee-Järveotsa parkla teed kuni obeliskini, sealt edasi mööda pinnasteid (Viljandi järve matkarada) kuni Huntaugu tänavani (89701:001:0151). Seejärel mööda Huntaugu tänava serva kuni pinnasteeni ja edasi mööda pinnasteed kuni Hiie puiesteeni (89701:001:0153). Edasi mööda Hiie puiestee katastriüksuse piiri kuni Reinu teeni T1 (89714:002:0034), mööda Reinu tee katastriüksuse piiri kuni Hiie pst 1 (89701:001:0145) nurgani, edasi mööda kinnistute Hiie pst 1 (89701:001:0145), Hariduse tn 10a (89714:002:0015) ja Hiie pst 7 (89701:001:0155) piiri kuni Hariduse tänavani (89701:001:0154). Edasi kulgeb piir risti üle Hariduse tänava ja edasi mööda Hariduse tänava kinnistu piiri kuni Talli tn 9 (89701:001:0148) kinnistunurka ja sealt mööda Talli tänava katastriüksuse piiri kuni Lossimägede (89714:001:0008) katastriüksuse nurgani, sealt edasi mööda Lossimägede katastriüksuse piiri kuni Tasuja puiesteeni, sealt põiki üle Tasuja puiestee ja jätkuvalt edasi mööda Lossimägede kinnistut kuni nimetu tänavani, edasi mööda nimetat tänavat kuni Pika tänavani T1 (89713:004:0024) ja edasi mööda Pika tänava serva kuni Lossi tänavani T1 (89713:004:0034). Edasi mööda Lossi tänavat kuni Lossimägede kinnistuni ja edasi mööda Lossimägede kinnistu piiri kuni Hariduse tänavani. Seejärel kulgeb piir risti üle Ranna puiestee ja edasi mööda Valuoja oja vasakut kallast kuni Viljandi järveni. Edasi kulgeb piir mööda Viljandi järve kallast (veepiiri) kuni Uueveski oja suudmeni.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale on kaitseala tsoneeritud **kahte piiranguvööndisse**, Viljandi ja Lossimägede piiranguvööndisse. Lossimägede piiranguvöönd on moodustatud Viljandi lossipargi kaitseks.

Lossipargi piiranguvööndi pindala on 17,5 ha. Piiranguvöönd on piiritletud nii, et vööndisse jäävad ajalooline Viljandi lossipark ning selle koosseisus ka kaitsealune üksikobjekt Lossimägede paljand. Lossipargi piiranguvööndi koosseisu kuuluvad tervikuna katastriüksused Lossimäed (89714:001:0008), Talli tn 9 (89701:001:0148), Tasuja pst 6 (89714:001:0050) ning Lossi ja Pika tänava vahelisele alale jäävad katastriüksused Tasuja pst 7 (89701:001:0324) ja Pikk tn 6//8//10 (89713:003:002) (alad nimetust tänavast lõuna poole).

Viljandi piiranguvööndi pindala on 347,0 ha ja piiranguvööndi koosseisu kuuluvad kõik alad, mis ei ole Lossimägede piiranguvööndis. Viljandi piiranguvööndi piir ühtib kaitseala välispiiri ja Lossimägede piiranguvööndi piiriga.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal leiduvaid loodusväärtusi

(keskkonnaregister), Viljandi maastikukaitseala kaitsekorralduskava, Eesti Maaülikooli 2017. aasta uuringut „Vingerja uuring Viljandi järves” ja Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo spetsialistide välitöödel saadud infot. Praegu kehtib alal 1997. aastal kinnitatud kaitse-eeskiri, mis vastavalt LKS § 91 lõikele 1 kehtib kuni 2023. aasta 1. maini. Olemasolevat kaitseala välispiiri korrigeeritakse uuenenud kaardimaterjali kohaselt ja täpsustatakse kaitse-eesmärke. Kaitsekorra uuendamine tagab väärtusliku maastiku, kaitsealuste liikide elupaikade kaitse ning võimaldab kogu kaitseala sobivalt majandada. Kaitsekorra uuendamine tagab Eesti Vabariigi rahvusvaheliste kohustuste täitmise. Määrusega kehtestatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal leiduvate elupaikade ja liikide soodsa seisundi ja maastiku säilimise ning on proportsionaalsed muude huvide suhtes. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse loodusdirektiivist riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Vastavalt kaitsekorra eripärale, majandustegevuse piiramise astmele ja asukohale on kaitseala tsoneeritud kahte piiranguvööndisse, Viljandi ja Lossimägede piiranguvööndisse.

Kaitseala seniste piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 17. juuni 1997. a määrus nr 121 „Viljandi maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine”.

Käesolev kaitse-eeskiri ei reguleeri pilliroo ega adru varumist, kuna kaitsealal ei ole adru ega pilliroogu. Kaitse-eeskiri ei reguleeri jahipidamist, kuna kaitseala asub tiheasustusalal, mis ei kuulu jahimaa hulka. Samuti ei reguleerita kaitse-eeskirjaga lauri püstitamist või laiendamist, kuna lauter on merre ulatuvate kiviridadega ääristatud paatide randumiskoht, mida on võimalik rajada ainult mereranda.

Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks need

piirangud on vajalikud.

2.5.2. Piiranguvööndi kaitsekord

2.5.2.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Viljandi piiranguvööndi kaitse-eesmärk on kaitsta Sakala kõrgustiku Viljandi ürgoru iseloomulikke maastikke ja looduse mitmekesisust, aidata kaasa säästva puhkemajanduse ja elukeskkonna arengule ning tasakaalustatud keskkonnakasutusele. Kaitstav elupaigatüüp on looduslikult rohketoitelised järved (3150). Kaitstav looduse üksikobjekt on Sammuli rahn. Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on vingerjas, hink ja saarmas. Piiranguvööndi metsa täiendav kaitse-eesmärk on maastikuilme ning metsakoosluse liigilise, struktuurilise ja vanuselise mitmekesisuse säilitamine.

Lossipargi piiranguvööndi kaitse-eesmärk on Viljandi lossipargi ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuuriliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega. Kaitstav looduse üksikobjekt on Lossimägede paljand

2.5.2.2. Lubatud tegevused

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning püüda kala kogu kaitsealal. Inimeste liikumist ja loodusandide kasutamist pole piiratud, kuna tegemist on olulise puhkealaga. Kaitseala pinnas ja kooslused on külastuskoormusele suhteliselt vastupidavad ning vajaduse korral külastuskorralduslike meetmete rakendamisel ei kahjusta kaitseala külastamine kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Kaitsealal on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ega tähistatud. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ega tähistatud, on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Rahvaürituseks ettevalmistatud kohas ürituse korraldamiseks piiranguid ei seata. Viljandi Lossipark (välja arvatud Filosoofide allee piirkond), kaitsealal kulgev matkarada ning kaitsealal asuvad puhkealad (lumepark, ujumisrand, Närska suusamägi jt) on rahvaürituseks ettevalmistatud kohad ning seal ürituste korraldamiseks pole vaja eraldi luba küsida. Rahvaürituste reguleerimise eesmärk on ohjata aktiivselt kasutatava ala üleliigset tallamist, millega kaasneb oht, et kaitsealuste liikide leiukohad võivad saada kahjustada või koguni hävida. Regulatsiooniga püütakse vähendada olulisemates lindude pesituspiirkondades pesitusaaegset häirimist. Näiteks on oluline lindude pesitsemisala Viljandi lossipargi edelaosa võsastunud ala ja Filosoofide puiestee piirkond. Seetõttu suunatakse suuremad rahvaüritused kohtadesse, mis on selleks ettevalmistatud ja sobilikud (mõju minimeeritud). Kaitseala valitseja saab kaalutlusõigusega hinnata rahvaürituse planeeritavat mõju kaitseväärtustele ning anda soovitusi meetmete rakendamiseks, et ebasoovitavat mõju vältida.

Lökke tegemine on lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud. Lökke tegemise piirang on tingitud kaitseala maastikuvaadete ja metsaelupaikade kaitsest. Tule kontrollimatu tegemine on seotud suure tuleriskiga ja koristamata lõkkeasemed risustavad maastikku. Valdavalt on maastikukaitseala maad munitsipaalmaad ning järveäärsete alade korrasoleku eest hoolitseb linnavalitsus. Seetõttu jääks lõkke tegemise lubamine linnavalitsuse

otsustada. Eramaal tuleb lõkke tegemiseks saada nõusolek maaomanikult. Väljaspool tähistatud kohta on lõkete lubatud teha kaitse-eeskirjaga lubatud tegevustel, näiteks kaitseala hooldustöödel okste ja võsa põletamisel maastikuvaadete avamisel ja poollooduslike koosluste võsast puhastamisel.

Kaitsealal on lubatud kalapüük. Viljandi järv on hinnatud harrastuskalapüügi järv ja seal puudub vajadus piirata kalapüüki.

Sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liikluseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liikluseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Muudel juhtudel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel, sealhulgas piiranguvööndis metsa- ja põllumajandustöödel, hooldustööde läbiviimisel ning ürituste korraldamisel (sh järve jää uisuradade ja suusaradade hooldamiseks ja jää lumest puhastamiseks). Muudel tingimustel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see kahjustab taimkatet ja kaitsealuste liikide kasvukohti.

Kaitseala vetel on lubatud ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud kaitseala valitseja loata mootoriga ujuvvahendiga sõitmine 15 märtsist kuni 30. juunini Viljandi järve Orika otsas 700 m kauguseni Raudna jõe lähtest. Ehk koordinaatpunktide 58,338141 ja 25,586462 (Sammuli puhkeküla kanalist lõuna poole jääv nn poolsaare tipp) 58,340656 ja 25,581131 (linnapoolisel kaldal asuv kuusetukk) vahelise mõttelise sirgeni. Mootorpaatidega sõitmise piirang on kehtestatud, et kaitsta looduse mitmekesisust ja tagada veelindude pesitsusedukus. Viljandi maastikukaitseala Viljandi järve lõunaosa on oluline veelindude pesitsuspiirkond. Keskkonnaregistri andmetel pesitsevad Viljandi järve lõunaosas III kaitsekategooria linnuliigid jõgitiir ja mustviires. Lisaks eespool nimetatud liikidele pesitses alal 2009. aasta välitööde andmetel 11 linnuliiki: hõbekajaks, jääkoskel, kõrkja-roolind, soo-roolind, kühmnokk-luik, lauk, metstilder, tuttpütt, rootsiisitaja, sinikael-part ja sõtkas.

Kaitsealal on lubatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud metsamaal, poollooduslikul rohumaal, veekogus ja veekaitsevööndis. Täpsustus on vajalik, kuna kaitseala territooriumil asuvad linna haljasalad, kus võib tekkida vajadus kahjurite tõrjeks. Samuti asuvad kaitsealal eraaiad ja põllumaad, kus väetiste kasutamise keelamine ei ole otstarbekas ja vajalik. Üldjuhul ei ole poollooduslikes kooslustes ja puistutes vaja kasutada mürkemikaale. Biotsiidide kasutamise lubamisel on arvestatud vajadusega tõrjuda Sosnovski karuputke (näiteks Närskä mäe piirkonnas).

Viljandi piiranguvööndis on lubatud õuealal ja olemasoleval hoonestusalal püstitada ehitist, millega ei kaasne ehitusteatis või ehitusloa esitamise kohustust. Kaitsealal võib ilma kaitseala valitseja käest luba küsimata õuealal püstitada väikeehitisi, remontida puukuuri vms. Suuremate ehitiste püstitamiseks, mille ehitamiseks on vaja esitada ehitusteatis või ehitusluba, on vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Viljandi piiranguvööndi alal, mis ei ole õueala ega

olemasolev hoonestusala, on uute ehitiste püstitamine lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Siia kuuluvad nii väikeehitised kui ka ehitusteatisel või ehitusloa esitamise kohustusega ehitised. Lossipargi piiranguvööndis on igasuguse ehitise püstitamiseks vajalik kaitseala valitseja nõusolek.

Regulatsiooni eesmärk on võimaldada kaitsealal paiknevate puhkerajatiste (ka paadisillad ja väliujula) ning ujumisranna hooldamist ja korrastamist. Kaitsealale jääb mitmeid hoonestatud piirkondi, tänavaid, kergliiklusteid, elektriliine ja matkarada. Regulatsioon võimaldab kaitsealal asuvate ehitiste rekonstrueerimistööid. Igasugusel ehitamisel tuleb arvestada, et rajatised ei kahjustaks kaitseala maastikuvaateid ja puhkemajanduslikke väärtusi ega olulisi liikide elupaiku. Regulatsiooniga reguleeritakse uute hoonete ehitamist, et vältida maastiku üldilme kahjustamist.

Kokkuvõtvalt on Viljandi maastikukaitsealal Viljandi piiranguvööndis õuealal ja olemasoleval hoonestusalal lubatud püstitada väikeehitisi ja rajatisi ilma kaitseala valitsejalt luba küsimata. Suuremate ehitiste püstitamiseks on vaja kaitseala valitseja nõusolekut. Ülejäänud kaitsealal (kaasa arvatud Viljandi lossipargis) on igasuguse ehitise püstitamiseks vaja kaitseala valitseja nõusolekut.

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud uue maaparandussüsteemi rajamine. Maaparandussüsteem on maaparandusseaduse tähenduses maatulundusmaa viljelusväärtuse suurendamiseks ja keskkonnakaitseks vajalike ehitiste kogum, mis on kinnisasja oluline osa tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 54 lõike 1 tähenduses. Regulatsioon võimaldab vajaduse korral suunata väljaspool kaitseala oleva maaparandussüsteemi eesvoolu või kaitsealal asuva kinnistu kuivendussüsteemi Viljandi järve, st võimaldab kaevata uue kraavi. See regulatsioon ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärke.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine. Viljandi maastikukaitsealal asuv järv on oluline puhkemajanduslik objekt ning järve supelrandade ja puhkerajatiste hooldamisel võib tekkida vajadus muuta veetaset (väga väikese tõenäosusega) ja eemaldada setet. Kaitseala valitsejale jääb õigus hinnata veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmisega kaasnevate tööde mõju kaitseväärtustele, misstõttu ei sea see leevendus ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist.

2.5.2.3. Metsa majandamine

Viljandi maastikukaitseala on mitmekülgsete kaitse-eesmärkidega kaitseala. Kaitsealal püütakse leida tasakaal looduse ja maastiku kaitse ning inimtegevuse ja puhkemajanduse vahel. Maastik ise on juba mitmetahuline ja keeruliselt mõistetav nähtus. Ilusa maastiku moodustab vaheldusrikas maastikupilt, hinnatakse avaraid, linnulennulisi maastikuvaateid. Emotsionaalselt hinnatakse kõrgemalt vanemaid, liigirikkamaid ja võimsamate puudega metsi (puistuid).

Viljandi piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud lageraie hall-lepikutes langi suurusega kuni 0,5 ha. Mujal Viljandi piiranguvööndi metsades on lubatud valitseja nõusolekul turberaie kuni 1 ha suuruse langina. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud üle 120-aastaste okaspuude ja üle 80-aastaste lehtpuude raie, välja arvatud kuivanud ja ohtlike puude raie.

20. sajandi alguses ja keskpaigas olid Viljandi järve kaldad lagedamad ning vaated avaramad. Endistele lagedatele aladele on kasvanud puistud, peamiselt on tegemist rohumaadele kasvanud hall-lepikutega. Hall-lepikute vanus hakkab jõudma leppade küpsusvanuseni ning kohati on metsades rohkelt surnud ja viltu vajunud puid. Lepikute suhteliselt kehva tervise tõttu on lepikuid lubatud raiuda väikeste lageraielankidena. Lageraielangi suuruse määramisel (0,5 ha) on arvestatud, et maastiku üldilmesse ei tekiks suuri lagedaid alasid ning need asuvad reljeefsel pinnal, kus suurte lankide korral võib tekkida erosioonioht. 0,5 ha suurune lageraielank on piisava suurusega metsa võimalikult kiire taastumise vajadust silmas pidades.

Viljandi maastikukaitseala üks peamisi eesmärke on puhkemaastiku säilitamine. Peale maastiku üldilme kujundamise on kaitseala metsakooslused olulised puhveralad naabruses asuva intensiivse põllumajandusmaastiku ja kaitseala märgalade vahel. Piiranguvööndi metsad kaitsevad Viljandi järve ja järvekalda märgalasid võimaliku põllumajandusreostuse eest ja hoiavad nõlvadel ära erosiooni. Piiranguvööndi metsade puhverduisvõime (kaitsevõime) tagamiseks ei ole hea metsi lageraie korras majandada. Maastiku üldilme ja puistute säilimiseks on Viljandi piiranguvööndis turberaie langi suurusele seatud 1 ha suurune piirang. Kaitseala valitsejale jääb õigus hinnata raietööde mõju kaitse-eesmärkidele ja seega ei sea see leevendus ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist.

Viljandi piiranguvööndis ei ole metsade majandamine keelatud. Viljandi linnavalitsus on suhtunud mõistvalt vanadesse puistutesse, kuid otsest keeldu vanade puistute raiumiseks ei ole (näiteks on soovi korral lubatud avada vaadet Viiratsi põldudelt Viljandi linnale – selline idee oli 2015. aastal). Kaudselt kaitseb puistuid maastikukaitseala kaitse-eesmärk säilitada maastiku üldilmet. Vanade puistute säilimiseks on seatud piirang, et kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud üle 120-aastaste okaspuude ning üle 80-aastaste lehtpuude raie. Kaitseala valitsejalt ei pea nõusolekut saama vanemaerialiste kuivanud, külastajatele ohtlike ja murdunud puude raiumiseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on Lossipargi piiranguvööndis lubatud puuvõrade ja põõsaste kujundamine, puittaimestiku istutamine ja puittaimestiku raie.

2.5.2.4. Vajalikud tegevused

Kaitsealal on vajalik poollooduslike koosluste aladel nende ilmet ja liigikoosseisu tagav tegevus, nagu rohu niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine või raadamine kaitseala valitsejaga kooskõlastatud ulatuses.

Kaitsealal on maastikuvaadete avamiseks ja säilimiseks vajalik puu- ja põõsarinde kujundamine, harvendamine või raadamine kaitseala valitsejaga kooskõlastatud ulatuses.

Poollooduslike koosluste hoolduse ulatus, maastikuvaadete kujundamise piirkonnad ja suuremate tööde põhimõtted lossipargis kirjeldatakse ära kaitsekorralduskavas.

2.5.2.5. Keelatud tegevused

Piiranguvööndis on keelatud energiapuistute rajamine ja maavara kaevandamine. Energiapuistu korral on tegemist intensiivselt majandatava monokultuurse kultuurkooslusega, mille rajamiseks ei ole kaitsealal kohta. Energiapuistute rajamine vähendab kaitseala liigilist

mitmekesisust ja ala esteetilisust väärtust. Energiapuistu rajamine nõuaks mõne olemasoleva koosluse pindala vähendamist ja on seega vastuolus kaitseala kaitse-eesmärkidega. Maavara kaevandamine kahjustab kaitseala põhiväärtuste ehk pinnavormide säilimist, rikuks piirkonna veerežiimi, elupaikade seisundit ja muudaks oluliselt maastiku üldilmet ning on seega vastuolus kaitseala kaitse-eesmärkidega.

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist. Uue veekogu rajamine eeldab kaevetöid ja need kahjustavad olemasolevaid pinnavorme (maastiku).

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt LKS § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba või ehitusluba ega esitada ehitusteatist, ning jahiulukeid lisasöötä.

LKS § 31 lõige 2 punkti 8 ja kaitse-eeskirja koosmõjust tuleneb, et kaitstavale loodusobjektile võib ehitada üksnes kaitseala valitseja nõusolekul, mistõttu peab ka juhtudel, kui kehtiva ehitusseadustiku alusel ei ole vajalik kohalikul omavalitsuselt ehitusloa saamine või ehitusteatise esitamine, saama ehitamiseks nõusoleku kaitseala valitsejalt. Sellisel juhul tuleb pöörduda otse kaitseala valitseja poole, sest õigusaktid ei näe ette kohustust pöörduda kohaliku omavalitsuse poole.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Viljandi maastikukaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus ajavahemikus 25. maist 15. juunini 2020. a Keskkonnaameti veebilehel www.keskkonnaamet.ee. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 25. mai 2020 riiklikus päevalehes Õhtuleht ja 26. mai 2020. a maakondlikus ajalehes Sakala. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus

kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 25. mail 2020. a. Viljandi maastikukaitseala kaitse-eeskirja uuendamise kohta ilmus artikkel 4. juuli 2020 ajalehes Sakala.

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 33 kinnisasja 35 eraomanikule, Viljandi Linnavalitsusele ja Viljandi Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku kohta.

Viljandi maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõule esitas ettepanekud MTÜ Eesti Metsa Abiks, Viljandi Linnavalitsus ja Keskkonnainspeksioon. Esitatud ettepanekud ja Keskkonnaameti vastused ettepanekutele on toodud alljärgnevas tabelis.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
MTÜ Eesti Metsa Abiks	Ettepanek jätta kaitseala eesmärk nii, nagu praegu “looduslikult mitmekesise maastiku, kompensatsioonialade ja haruldaste liikide elu- ja kasvupaikade kaitseks”	Tegemist on maastikukaitsealaga. Vastavalt looduskaitseseadusele on maastikukaitseala kaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Sellest tulenevalt on kaitse-eeskirja eelnõus täpsustatud kaitse-eesmärkide sõnastust. Kaitse-eeskirjas nimeliselt nimetatud liigid tulenevad Viljandi loodusala kaitse-eesmärkidest ja on seotud Loodusdirektiivi rakendamisega.
	Ettepanek lisada kaitse-eesmärkideks Natura elupaigad: 6430, 6450, 6510, 7140, 7160; kaitsealused liigid: kollane käoking, vahelmine lõokannus, karvane maarjalepp, valgeselg-kirjurähn, väänkael ja mustviires.	Viljandi loodusala kaitse-eesmärk on kaitsta elupaigatüüpi looduslikult rohketoitelised järved (3150) ning liikide harilik vingerjas (<i>Misgurnus fossilis</i>) ja saarmas (<i>Lutra lutra</i>) elupaiku. Sellest tulenevalt on Viljandi maastikukaitseala kaitse-eesmärkides nimeliselt välja toodud eespool nimetatud elupaigatüüp ning liigid. Kõikide Viljandi maastikukaitsealal elavate kaitsealuste liikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine pole vajalik, kuna elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende liikide kaitse. Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
	Ettepanek, et jahti võib kaitsealal pidada vaid kaitseala valitseja nõusolekul, juhul kui see on vajalik kaitse-eesmärgi saavutamiseks, esineb oht inimese elule või tervisele, see on vajalik uluki tekitatud kahjustuse vältimiseks ja ennetamiseks ning uluki kaudu leviva haiguse tõkestamiseks.	Keskkonnaamet nõustub ettepanekuga piirata jahti kaitsealal ning eeskirjas tehakse muudatus, millega jäetakse jahipidamist reguleeriv säte välja. Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita jahipidamist, kuna kaitseala asub tiheasustusosalal, mis ei kuulu jahimaa hulka.
	Ei ole nõus lõdvendusega, et kaitsealal on lubatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud metsamaal, poollooduslikul rohumaal, veekogus ja veekaitsevööndis, sest see on kaitse-eesmärgiga vastuolus.	Kaitsealal, mis asub tiheasustusosalal ja osaliselt põllumaadel, on ebaproportsionaalne keelata väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine. Biotsiidide kasutamise lubamisel on arvestatud vajadusega tõrjuda Sosnovski karuputke.
	Ettepanek keelata lageraie.	Viljandi piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud lageraie hall-lepikutes langi suurusega kuni 0,5 ha. Lageraielangi suuruse määramisel on arvestatud, et maastiku üldilmesse ei tekiks suuri lagedaid alasid ning need asuvad reljeefsel pinnal kus suurte lankide korral või tekkida erosioonioht. Teistes metsakasvukohatüüpides sellist levendust ei tehta.
	Ettepanek keelata turberaie raietüübid häilraie ja veerraie.	Viljandi piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud turberaie langi pindalaga kuni 1 hektar. Metsa majandamine turberaie korras on igakordne Keskkonnaameti kaalutusotsus st. igakordselt kaalutakse, kas kavandatav töö ohustab kaitseala kaitseväärtusi või mitte ning vajadusel saab tegevuse keelata või seada täiendavaid tingimusi.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
	Ettepanek viia Viljandi loodusala piirid maastikukaitsealaga ühtivaks.	Viljandi loodusala asub Viljandi maastikukaitsealal ja hõlmab Viljandi järve veepeeglit. Viljandi loodusala kaitse-eesmärgid nimetatakse ära Viljandi maastikukaitseala kaitse-eesmärgidena.
Viljandi Linnavalitsus	Ettepanek muuta määruse eelnõu §7 lõik 2 punkt 9 nii, et siduda mootoriga ujuvvahendiga liikumise keeld täpse kuupäevaga	Keskkonnaamet nõustub ettepanekuga. Parandatud eelnõu kohaselt on kaitsealal lubatud ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekuta mootoriga ujuvvahendiga sõitmine 15 märtsist kuni 30. juunini Viljandi järve Orika otsas 700 m kauguseni Raudna jõe lähtest.
	Ettepanek arvata maastikukaitsealalt välja Reinu tee ja Hariduse tänava nurgas asuvad (Reinu tee 1, 3, 3a ja Hariduse 10 ning 12), nihutades maastikukaitseala välispiiri Hariduse 12 ja Reinu tee 3 lõuna-lääne piirile.	Keskkonnaamet nõustub ettepanekuga ning kaitseala välispiiri korrigeeritakse nii, et kaitse alt arvatakse välja kinnistud Hariduse tn 10 ja 12 ning Reinu tee 1, 3, 3a, 3b ja 3c.
Keskkonnainspeksioon	Ettepanek muuta määruse eelnõu § 7 lg 2 p 9 sõnastust.	Keskkonnaamet nõustub osaliselt sõnastuse parandamisega. Kaitsealal on lubatud ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekuta mootoriga ujuvvahendiga sõitmine 15 märtsist kuni 30. juunini Viljandi järve Orika otsas 700 m kauguseni Raudna jõe lähtest.
	Ettepanek määruse eelnõu § 7 lg 3 p 1 lisada viide Viljandi linnavolikogu määrusele „Veesõidukite kasutamise ja hoidmise eeskiri Viljandi järvedel“	Kaitse-eeskirjaga saab reguleerida looduskaitseeaduses sätestatud kitsendusi. Kaitse-eeskirjas ei saa viidata teise asutuse välja antud dokumendile. Omavalitsuse määrused on ajas üsna muutuvad ja ei saa olla kindlad, et need ka tulevikus kaitsekorraga sobivad. Samuti ei saa keegi tagada, et seda määrust kehtetuks ei tunnistada.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
	Ettepanek lisada määrusesse § 8 lg 1 p 3 järgmises sõnastuses: Mootorsõidukite parkimine väljaspool selleks ette valmistatud ja tähistatud parklaid.	Looduskaitseaduse § 31 lg 2 p 10 reguleerib sõidukiga, maastikusõidukiga või ujuvvahendiga sõitmist. Liiklusseaduse § 21 sätestab, et sõiduki peatamine ja parkimine on keelatud haljasalal ilma selle omaniku või valdaja loata. Parkimise osas ütleb Viljandi linna heakorraeeskiri § 6, et linnas on keelatud parkida haljasalal mootorsõidukit või haagist haljasala omaniku loata.
	Ettepanek lisada määrusesse § 8 lg 1 p 4 järgmises sõnastuses: Jettide, skuurrite, võistlusmootorpaatide, veerollerite ja hõljukitega sõitmine on keelatud kogu kaitsealal, välja arvatud kaitseala valitseja igakordsel nõusolekul rahvaürituste korraldamisel.	Kaitse-eeskirjaga saame keelata veesõidukitega liikumist, mille kohta on olemas legaaldefiniitsioon. Keskkonnaministri määruse (veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded) järgi on need (jettid, skuurrid, võistlusmootorpaadid, veerollerid ja hõljukid) kõik mootoriga varustatud ujuvvahendid.
	Ettepanek mitte lubada jahipidamist Viljandi maastikukaitsealal.	Keskkonnaamet nõustub ettepanekuga. Viljandi maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõust võetakse välja punkt, mis lubab jahipidamist maastikukaitsealal.
	Ettepanek, et kui on soov mingite konkreetsete kaitseala tarbeks tehtavate tegevuste raames võimaldada kaitsealal sõidukitega sõitmist väljaspool teid, siis palume õigusselguse tagamiseks lisada konkreetsete erisused kaitse-eeskirja § 7 lg 2 p 4 toodud eranditena.	Korrigeeriti kaitse-eeskirja punkti sõnastust nii, et sõitmine on lubatud kaitse-eeskirjaga lubatud töödel (ennem oli tegevustel) ning rahvaürituste ettevalmistamisel ja läbiviimisel.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
	Ettepanek tuua kaitse-eeskirjas välja loetelu kohtadest, mida loetakse rahvaürituseks ettevalmistatud kohtadeks ja kus piiranguid ürituse korraldamiseks piiranguid ei seata ning loobuda ühtlasi ka nende tähistamise nõudest.	Senine praktika on, et kaitse-eeskirja piirangute selgitused on lahti kirjutatud seletuskirjas ja täpsustatakse kaitsekorralduskavas. Näiteks kaitsekorralduskavas märgitakse ära, kus on matkarajad, lõkkeplatsid, puhkekohad. Kaitsekorralduskava koostamisel lepatakse kokku lõkkekoha asukoht. Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaamet, andes sellega nõusoleku lõkkekoha rajamiseks. Maaomanik rajab lõkkekoha, tähistades selle ära lõkkeasemega, selle ümber olevate pinkide, varjualusega jmt. Enamasti on varjualuse küljes või eraldi postiga ka lõkkekoha või puhkekoha nimi (näiteks Kabelimäe lõkkekoht).

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taime- ja loomastiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirj” lisa 1 punkti 2 alapunktile 499 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Viljandi loodusala, mis hõlmab Viljandi järve veepeeglit ja asub Viljandi maastikukaitsealal. Seetõttu tuleb Viljandi maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Viljandi loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 12, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusala nimekirja Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2020. a rakendusotsusega (EL) 2020/494, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kolmeteistkümnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2020) 1713 all, ELT L 111, 8.04.2020, lk 1–256)

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada maastiku pinnavormide, metsakoosluste ja seal leiduvate liikide kaitset. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Viljandi maastikukaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Viljandi maastikukaitsealast 81% on munitsipaalmaa, 15% on eramaa ja 4% on riigimaa.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Määruse eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist. LKS § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on seotud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude mõningane suurenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksu määrast. Kaitseala piiri korrigeerimise tulemusena muutub kaitseala 2,3 ha võrra väiksemaks, mille tulemusena suureneb maamaksu laekumine Viljandi linnavalitsusele ligikaudu 500 eurot aastas.

Kaitsealale jääb keskkonnaregistri andmetel hooldamist ja osaliselt taastamist vajavat poollooduslike kooslusi 34,5 ha. Kehtivad toetusmäärad poollooduslike koosluste hooldamiseks on 85–250 eurot hektari kohta aastas. Poollooduslike koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega lisakulusid, kuna hooldatava ala maht võrreldes varasemaga ei suurene.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.